

31
246

A'

**KORLÁTLAN
TÖRVÉNYTANULÓ.**

IRTA

PONORI / THEWREWK JÓZSEF.

DEBALLAGI MÓR.

MÁSODIK KIADÁS.

2

POZSONYBAN,

SCHMID ANTALNÁL,

1845.

ΚΟΡΙΝΘΙΑΝ

ΤΟΥ ΒΕΝΗΤΑΝΟΥ.

Ante meos oculos tua stat, tua semper imago est;
Et videor vultus mente videre tuos.

Ovidius.

ΜΑΡΤΙΝΟΥ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΠΡΟΚΑΤΑΧΕΙΡΙΑ

ΕΝ ΤΗ ΠΑΤΡΙΣΤΕΡΕΩΣ

1822

Gúny az arany szélű kutyabőr a' dőre kezében.
A' nem-eszes czimerest az okos nem szokta becsülni.
Nála valódi nemes, ki híven szolgálja hazáját,
'S kész fejedelme dicső székéért ontani vérét;
Bár legyen az putriban született magzatja parasztnak.

Nincs ragyogóbb adomány, mint a' fejedelmi kiváltság,
A' jobbágy kegyelemteljes jutalomra ha méltó.
Azt a' diszlevelet sok idő megemészti, de mocskot
Ejteni nem bir azon, ha derék unokákra ^{megy} által:
Mert ezek a' megavult irományt újítani buzognak
Szüntelenül gyakorolt gyönyörű tündökletű tettel.
Oh, egyedül a' rosz maradék teszi mocskos irattá
A' czimereslevelet, 's szégyennel örökre borítja
A' nemes-erkölcsű nagyatyáinak egykori fényét!

Kétszeres a' véték, ha nemesfi kihágni merészele.
'S kárhuzatosb a' nagy cserepes házakban az undok
Cselekedet, mint a' kis szalmafödélnek alatta.
Gyűlölöm a' rut bünt szívemből, leljem akárhol:
Mindazonáltal erős lélekkel vallom: az olyan
Vétkeseket, kik jó növelést kaphattak, hajolnék
Kétszerezett sullyal büntetni; 's az olyan hibást csak
Egyszeresen, ki szegény voltáért nem juta csinhoz.

Régi nemes czimmel 's kincscsel dicsekedni bolondság.
 Ám hiresült ősök nyomain haladozni előbbre,
 'S a' vagyon egy részét áldozni közügyre dicsőség.
 Mégis hány törvénytannó dölyfösködik utczán,
 A' népes sétán 's kávésnál nagy pipafüst közt,
 Hogy hajdan neki száz buzogányos előde viríta!
 'S fejbeli göze miatt nem lát egy ronda zsidót, ki
 Őt kíséri, 's ha kell, meg tudja mutatni, hogy épen
 Mózesből eredett: 's ez régibb hős vala bármely
 Ó aranyos kutyabőrt szerzőnél földi golyónkon!

Ím az üres gögöt számos bűn szokta követni.
 A' nemes és tehetős tanuló kicsapongni nem átal.
 És mennél vagyonosb, ocsmány kikapásra serényebb.
 Nappal alunni szeret, koslatni sötétes időben,
 És gonoszul töltött 's fekefített éjjelek által
 Még bimbó-éltét gátolja feselni virággá;
 Vagy ha virág leve már, azt érni nem hagyja gyümölcscsé.

Mint ha az est közelít, a' tar hegyek árnyai terülnek:
 A' gyanus alkonyaton növekednek az ifju hibái.
 Tiltott helyre siet, pénztét pazarolni, 's alakját
 Rontani, 's jó hírét a' bünfertőbe meritni.
 Csalfa szerencsekerék, mindennemű kártya, lököke
 Rémkeziben, 's dözsöl, hogy sok vesztese miatti
 Gondja csucsuljon. Imigy lesz vére legottan epévé.
 Majd fondor bosszút forralgat részeg agyában,
 'S képzelet, hogy szabad ő, valamint a' medvebocs erdőn:
 Majd lármára fakad, káromkodik, és fene dühhel
 Réz fokosát legelőbb az aczél tükörrre hajtja,

Méncsedett szemeit nem akarván látni, sem arcát,

Mellyen az iszonyatos bűn sárga vonási tanyáznak:

És azután halovány fogait viczorítja, 's szerével

A' sok üres poharat 's üveget töri össze meg össze.

Székeket, asztalokat forgat, 's elvégre pofozza

Játszó pajtását, ki szerencsés volt vala nyerni.

A' nyúgágaikon pihenő szomszédokat a' zaj

Fölveri, 's ablakikon csüggnek, vizsgálva, nem ég-e?

'S hallván hogy — pimasz egy tanulócska garázda — legottan

Ablakaik beteszik, 's puha vánkosaikra vonulnak.

Hirtelenül oda lótt, fut az éj sok rongya csodára,

'S a' zajgó feketét tarkás karikába keríti,

A' ki betyárságát folytatja kevélyen, az egybe-

Csődült pórseréget szemlélvén, 's közte barátit.

Későcskén oda tér egy pálczás sánta poroszló,

'S a' körülállóktól tudakozza, 's megérti, mi történt.

És a' házsártost még sem meri hívni magával,

Mert nemes urfi!!! Csak a' kávébátorkodik hosszú

Krétarovásával közeledni feléje hajolva,

Szórva magas czimeket, 's sipkáját tartva kezében.

„Hát mit akar kend sváb?“ cseng szitkos hangon az urfi.

„Régi vitéz nagysád méltóztatik érteni — pénz kell —“

Szól az alázatosan, hogy pof ne hevítse pofáját.

„Most sietek — máskor fizetek — kend tudja, mi sok pénzt

Költöttem kendnél“ — vállát veregetve — „ne féljen,

Gazdag atyám vagyok!“ — a' tékozló horsog utolsót.

Mint mikor a' pajkos bakkecske veszélyesen ugrál,

És mérges sebivel rögtön mélységbe leheppen,

Más nyomorékokat is ragadozva magával: az ifju
 Kor csúf gyilkosa több kijelölt söpredékkal azonnal
 Bujbe-ba dül, forró vérét csilapítani, 's bágyadt
 Testét a' bujakór fészkévé tenni halálíg. —

A' vérszemre kapott éjör is elüzi az aljas
 Kóborokat, 's büszkén lép vissza, hogy általa rend lön!?

A' böcsületszerető vendégek örülve, hogy elmult
 A' rút forgószél, csöndes vigalomnak erednek.

A' szomorú kávécs cserepit szedegetni megindul,
 'S szennyült bútorait takarítani, 's helyükre viszontag

Rakni — 's panaszt száján kiereszteni: „bárcsak az urfi
 Kéziratát birnám, pénzem nem volna veszendő.

Igy, ha kijózanodik, tagadást tehet, hogy nem adósom.“

„Jaj mit gondol az ur?“ — fogadatlan ügyéskedik egy gaz

Lány, kivel a' kávécs csalogatja magához az ifjut —

„A' kincses tanuló hitelén kétkedni nem illik.

Nékem is egy gyémánt gyűrűt ada, 's egy teli zacskót. — — —

Várjon az úr egy pár hétig, 's ne pirítsa meg ötöt

Háta mögött — mivel ő nagykincses szüléi beczeje —

Kik neki küldnek elég aranyat, ha kivántatik. Ezt én

Tőle tudom, 's hiszem is, hogy igaz. — Már csak legyen addig

Béketűrèssel az ur: mert megfizet a' szives urfi.“

„Meg soha napján! — csitt ocsmány here!“ dörmög az asszony,

'S férjéhez fordul: „te ügyetlen szükzsebű kávécs!

A' korhel tanulók által megbukni törekszel,

A' keresetre hogy olly alacson 's üres elvedet üzöd?

A' nemes ágyékból eredett szeleburdi deákat

A' békét ölölő polgár kikerülgeti mindig.

És ha az ingyen ohajt élődni, 's ez elhagy: azontul
 Jövedelem nélkül maradandasz, 's fölkapik állunk." — — —
 Kezdvén a' mulatók mosolyogva fülelni szavára,
 A' piruló kávé's gondos feleségit az oldal-
 Boltba taszítja be, 's gyors kulccsal rázárja az ajtót.

Most az egyik szöveget-padról fölemelkedik, és mond
 Egy kétszínű zsidó: „Éltemre! vörösjegyű bátyám
 Több pénzzel bir, mint Magyarország, 's a' kicsiny Erdély:
 Mégis gyermekitől nem hallani, hogy dus atyától
 Származtak, 's vagyonát maguk is szaporítani kívánják.
 'S a' zabolátlan öröm fia nem szégyenle kevéssel
 Itt kérkedni! mivel nemzőjinek üstje vakandok-
 Túrat alig lehet a' bátyám kincshalmai mellett!
 A' kút is kiapad, ha sokat meri féktelen ember.
 'S koldusbotra jutand a' sokjószágu nemesfi,
 Hogyha fecsérléssel forgódik töltni diákos
 Éveit, és nem vágy takarékosan élni tanulni.
 Hasztalanul mosod ó fazakad, ha beléje bűdös nedv
 Folyt, mikor uj vala. 'S nem szokik el soha senki beszívott
 Gyermeki vétkeitől, ámbár fűzetébe fonódják
 Mendelssohn 's Salamon roppant tudományival ékes
 Bölcsenek: de ez így van jól ránk nézve! pazérló
 Nemzetes urficskánk száraz malmára zsidóknak
 Bő vizet hajt képzelt nagy gazdagsága szelével.
 Példáját szivesen majmolják társi csoportkint,
 És ezeket számos más. Mint zöld búzakalászik
 Közt ha csak egy üszögös leve, gyorsan ezernyi lesz azzá.
 Hah! közelíteni fog e' végromlás által az óra,

Mellyben alélt magyarok földén virul Izraelországi“

„A' század titkát mire fejted, Sámuel, itten?

„Jer haza, mert éjfél van.“ Izsák nagybátyja kiáltja.

Sámuel a' fecsegést bánván, rokonával elillan.

A' nevetésre hajolt mulatók is eloszlanak onnét,

'S egy sincsen köztük, ki sirassa keservesen a' hont!

A' munkás embert mikor a' nap kelte vidítja,

Sűlydedezett kedvvel haza tántorog a' bagolyifju,

Kit ha körülnézünk, a' bünt büntetve találjuk.

Módiruhájátul fosztottan, 's telve fekélylyel

Árva szobáiba jut — honnan gazdasszonya mindent

Elvitetett, mivel ő házbérrel régen adósa —

És mikor a' szemetes padolatra heverni leroggyan,

Ajtóján sűrű kopogást hall, 's kérdi: „ki vagy? mord — — — —“

„Szebben! mert mi vagyunk jó hitelezői az urnak!“

A' többes felelet megrázza keményen az ittast,

És szelidíti dühét. — Ez az iskola szennye legelső

Tisztességes ígét most kezd hallatni: „keresztény

Férfiak! álmatlan huzván ki az éjet, alunnom

Kelletik. Édes atyám pénzt még nem küld, de várom

Mindennap levelét, 's az ígért költségre valót is.

Megfizetek mindent, csak hagyjanak engem alunni.“

„Én sem tudtam az ur korlátlansága miatt ma

Éjszaka hunyni, 's ezért a' vétek díja jelen van!“

Zúg az egyik, 's tűziben már kezdi fészitni az ajtót:

'S a' folyosón hangzik: „nem várunk többet az urnak!“

A' mikor a' háznak gazdája serényen inalva,

Ott terem, ajtót nyit, 's tüstint beomolnak az állók.

Módiszabó, kalapos, szücs, boltos, ezüstmives, órás,
 Hajművész, keztyüs, fogadólok, varga, mosóné,
 Vímester, tyukszem-metsző, kofa, osizmakefélő,
 'S több más megcsalatott ember sokadalmazik immost
 Puszta szobáiban a' csupa deszkázatra ledültnék!

Bámulat és harag és kétség foglalja el őket,
 A' tágas szállás hogy üres, valamerre tekintnek,
 'S a' tanuló, valamint Epikur sörtése, fetrengni
 Kénytelen egy szoba bus közepén, 's dideregve huzódik
 Össze, mikint Irus, rosz ümögben 's pőre gatyában:
 'S dörgve: „fizessen az ur valahára!“ körülveszik őtet.
 Mostan ez is nehezen fölvészorog, és kis időt kér,
 'S esküszik átok alatt, hogy megfizet. „Eske az urnak
 Jég hátára csinált kunyhó: már százszor is eskütt
 Házamnál, még sem fizetett meg, 's csalva maradtam!
 Egykét hónap előtt el akarta hitetni világgal,
 Hogy Croesus fia! pénzt ide, pénzt!“ kiabálja az órás,
 És a' békétlen sokaság is: „pénzt ide! pénzt! pénzt!“
 A' csak alig lihegő tanuló szeme, szája elállván,
 Visszarogy a' szennyes padolatra, 's zavarra zavart szül. —
 A' megijedt keresők vélvén, hogy meghal adósuk,
 Mint halak, olly némák, 's mélyebb kétségbe merülnek. — — —

Semmi baj! egy uzsorás, ki serény elrontani jobban
 A' romlott ifjut, vigyorogva betoppan az ajtón.
 Éledez a' félholt, mivel a' zár ujra-nyílása
 Hangjával kígyó-füleik csiklatja, meg orrát
 Ellepi a' beserült uzsorás vöröshagyma-szagával.
 És a' hitelezők beborult orczái derülnek,

Mert hiszik, hogy tán nem vesz el a' követelni- valójuk. —
 Érdemes ám az örömkövetet kitanulni közelről.
 Jól ismert ravasz és isten-nélküli zsidó az,
 'S bölcselkedni szokott nyilván, és csalni titokban.
 Sámuel az! ki valót fecsegett, 's ki valódilag arra
 Dolgozik, hogy bátor szava teljesedésbe mehessen. — — — —
 Ez szemivel vág, 's a' sokaság eltávozik. — A' jó
 Varga, midőn mozdul, lelkéből szánva adósát,
 Megdöfi botjával, hogy ügyeljen — — — — „Bizza rcám, mert
 Én tudom a' törvényt, 's nem csal meg könnyen akárki.“
 Válaszol, és sebeit fájdítva kel újra jogászunk.

Már egyedül vagyon a' sok-pénzü 's fogásu zsidóval
 Bátorodott tanulónk igazítani pénzbeli dolgát!
 Ím az ezer fából faragott ámitva beszéli:
 Tőkéjén mi sokat nyerhetne, ha gyapjuba verné:
 Minthogy azonban örül, inkább szolgálni kevésért
 Egy nemes ifjúnak, mint nagy jövedelmeket huzni
 Bármí egyéb zsiros nyereségből; pénzt örömet ad. — — —
 „Drága barátom uram, gondjáért áldja meg isten!
 Kéretlen hozzám jöve, mint egy mennyei angyal,
 És szükségemben segedelmit ajánlja. Mimódon
 Haláljam meg ezen jóságát?“ ejti pityergve
 A' higeszü tanuló, 's Júdása nyakába borulni
 Nem pirul! Ez nevet, hogy szerepét jól játszani tudja,
 És valamint egyebütt, ugy csempeskedhetik ottan,
 'S szól: „nagyságos uram, jó lesz már fogni merőben
 Biztos ügyünkhez, hogy varasson még ma ruhákat. —
 Mint tudom, egy dus pár egyetlen 's jó fia nagysád.

Kösse le birtokait, mellyekhez jutna jövőben;
 'S én nyolczvan százat leteszek, hahogy annyi ezerről
 Ad hiteles levelet.“ „Rég kész vagyok erre barátom!“
 A' bódult felesel, röhög, és szün ölelni zsidóját,
 A' ki író eszközt 's papirost neki nyomva kezébe,
 Négy-kéz-lábra terül, 's mond: „nagysád hátamon irjon.“
 Ő vagyonát temető tollat koptatva gyönyörrel,
 Úgy ir alá mindent, mint csalfa zsidója kíváná.

Kész az írás! 's ismét egyenest áll mindenik alkus!
 Nyolcz ezeret kap most kölcsön, 's nyújt nyolczvan ezerről
 Kötlevelet, 's így szép értékít elássa jövőre
 A' tetemes vétkű fiatal, 's honom átka 's veszélye. —
 Végezvén dolgát, búcsút vesz Sámuel, és megy.

Mint mikor a' farkas nyavalyás jühásznak az aklán
 Olly titkos csorbát teve, hogy bárányait annak
 Szedheti kénye szerint; vigyázva lopózik el onnan,
 Rejtett nyomdokait mások hogy fel ne fődözzék:
 Sámuel úgy kullog, 's lépési gyanúba nem esnek.
 És mikoron haza ér, hálát vallása szerint ad,
 Hogy nyere rettenetést, 's hogy meg toda csalni keresztényt!

A' sybarita fiú legelőbb gondoskodik arról,
 Hogy vegyen egy ugatót, melly hitelezőit ijeszszé,
 'S őt őrizze, mikint a' poklot Kerberos őrzi.
 Majd valamicskét vet házbérbe, hogy ágya kopasz föld
 Ne legyen, és nyomorult testére vehesse ruháit,
 Mellyeket a' zálog mentett meg az éji személyek
 Fosztogatásaitul. — Nyoszolyán hever újra! napestig
 Ott hortyog szomjan 's étlen, mint hajdan időkbén

Egy Catilina. 'S midőn éj száll földünkre, fölugrik,
Öltözik, és ismét vágy a' veszedelbe rohanni.

Álúton szalad egy korcsmába zabálni, hogy Argus-
Hitelezői nyomát 's őtet megkapni ne bírják.

Itt játékba vegyül, 's pénzét a' birbics emészti:

És mikor a' hajnal kél, melly hoz jónak aranykát,
Őtet üres zsebbel leli, 's hagyja. Valódi csapás ez!
Mellyet azonban az olly undokfi megérdemel egyre.

Ő szállása felé czibikel, 's bú jár vele. Majdan
Postasipot hallván, vidul és szól: „érkezik a' pénz.“
Ugyde az hitelezők rá zárt tétellek előre.

A' postára megyen nyolczkor, kérdezni, ha jött-e
Pénze hazunnan? „Igen, de birói kezekhez adandom:“
Mond a' tisz, 's a' zárirományt is elébe teríti.

Mérgesen a' tanuló haza tér, agyonütni kutyáját,
Minthogy az hitelezők ellen nem védi az őtet!

Hóhérlása után — tollhoz nyul, 's írja levélben:

Hogy bajos élni kevés költséggel, 's erre meg arra

Sok kell; 's gyógyszerekért fizetett, 's orvosnak adózott. — — — —

'S minden szentre könyörg, neki küldjön az atyja legottan

Hét ezeret még; mert ő vízbe fog ugrani máskint.

A' hiszelékeny atyát meghatja fiának írása,

'S néki kilencz ezeret küld egy hív embere által.

Mint mikoron valamelly gondatlan tűzre olajt önt,

Az magosabb lánggal lobog: a' fi garázda hevét ugy

Gyujtja nagyobbra fölös költség egyszerre kapása.

Minden rosza nyakig bukik, és füröd a' bün-özönben,

'S pénzét nyilsebesen söpri vétkei árja kezéből.

Ujolog egy krajezár nélkül vagyon ő! de javulni
 Még sem akar! sőt kész már elvetemülni egészen.
 Annyi gonoszt, mennyit követ, elszámlálni ki győzne?
 Minden rutra serény, hogy szert pénzmagra tehesen.
 Kér, koldul, csal, lop, 's fricskát orrára, 's farára
 Enged súlyos ütést, 's leborotváltatja haját is,
 Hogyha vagy egy fillért némellytől huzhat az által:
 És buja lányakkal végtére kereskedik éjjel.
 'S a' mit imigy szerez, azt is gyors eljásznai koczkán.

Nem tanul ő semmit, hogy: „termete meg ne romoljék:“

Ez hite. Mégis ohajt tudományt tartatni magáról.
 Néha, midőn a' mély álmokórságba belé ún,
 Mint valamelly rémváz a' közgyűlésre berándul,
 'S érti, nem érti, miről foly az érett férfi beszéde,
 Majd éljen-t ordít, majd medvei módra dorombol.
 Ollykor időrablónk hitvány csúfíratot is gyárt,
 'S nem veszi észre bolond agya, hogy maga bünhödik érte,
 Léha meséi csak őt rajzolván, mellyeket írni
 Szentelenül hátor vala nagybecsü férfiak ellen.

Nincs vallása, szivét hitlenség fődte jegével.
 A' szentegyházból kimarad, nem imádkozik otthon.
 Nem tisztel törvényt, nem tűr felsőbbet, hasonlót
 Megvet, alosztályun paczkázni gyönyörködik. Ugy teng
 A' vidor ifjúság közepett, melly feddtelen éltü:
 Mint sárgult kóró kikeletnek gyöngé virági,
 És gyomlálni-való burján a' tiszta növény közt.
 Ímez ijesztőnek büneit mindenki kerülje!

Mint a' kert fölnyult csemetéje kiveszni ha tére,

Búnak ereszti fejét minden jóéretü vándor:
 Hév kebelem bánat keseríti, 's könyüim omolnak,
 Látván a' fejlő polgárt elenyészni sietve
 Élt piszokélte miatt! 's az üszögfihez e' meleg ajkról
 Feddékeny szavaim szakadoznak, 's vajha sikerrel!
 „Hát ebből áll a' törvény tanulása 's tudása?
 Hol van az iskola? 's rend, 's kötelesség, 's szorgalom hol van?
 Még te nemesnek adod ki magad, 's pöffeszkedel, hogy tudsz
 Törvényt! Erkölcöd rég nem nemes, és gonosz élted
 Nem törvényszeres: oh te, szelid törvények ezerszer
 Vad tapodója, 's kivált förtelmes szörnye hazámnak!“

Fösteni bélyegezett tanulónk rutságít ezer szó,
 És tizszer tiz ajak nem elég! És annyi korom nincs,
 Mennyivel a' feketét igazán szem elébe tehetném!
 És ha eszembe ötöl véletlen benne jövendők — — — — —!
 Hirtelenül leesik remegő kezem a' tábláról.

FÜGGELÉK.

TOLLVIADALRA!

„Korlátlan törvénytanuló!“ fene gúny vala rólunk!

Meg kell bosszulnom! párviadalra hamar!

„Tollviadalra, jogász! hogy lássuk fejbeli kincsed.

Már szivedet látjuk: párviadalra hevül.“

Nem vagyok én író, 's aztán kell bálba sietnem.

„Ugy van: ronda pipád 's kostököd arra mutat.“

Am ez igaz magyaros czímer, 's bálványa jogásznak.

„És így az uj gúnynak „ronda jogász“ czime lesz.

MAGYARAZATOK.

Putri	földalatti lak palócz és fehérmegyei szó.
Séta	Promenade székely szó.
Medvebocs	medvekölyök " "
Bujbe	kurvabarlang erdélyi szó.
Beserül	besuhan " "
Czibikel	nehezen lép " "
Burján	Gatgras " "
Bujakór	franczu.
Birbics	kocsisjáték.
Csúfrat	pasquillus.
Szörny	monstrum.
Jogász	törvénytuló.

Dr. BALLAGI GEZA.

